

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 17 mars 1933 kl. 2 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner
om sänkning av de för rösträtt vid allmänna val före-
skrivna åldersgränser.*

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna, nr 5 och 6, i första kammaren av herr *Nerman*.

I motionen I: 5 hemställes, att riksdagen, såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling, måtte besluta, att §§ 6 och 16 riksdagsordningen erhöles nedanstående ändrade lydelse:

§ 6.

9) Valrätt vid elektorval tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.

§ 16.

Valrätt tillkommer envar man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under näst föregående kalenderår uppnått tjugu års ålder.

I motionen I: 6 hemställes, att riksdagen måtte besluta »att sådana ändringar vidtagas i nu gällande lagar och förordningar, att åldersgränsen för kommunal rösträtt medges man och kvinna som är svensk undersåte och senast under näst föregående kalenderår uppnått tjugu års ålder».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Nu gällande bestämmelser i fråga om rösträttsåldern vid politiska och kommunala val tillkommo såsom ett led i författningsreformen åren 1918—1921. Rösträttsåldern var dessförinnan fyllda 21 år för kommunala val men fyllda 24 år för val till andra kammaren. I och med att ett väsentligt närmande genom författningsreformen åstadkoms mellan grunderna för kommunal och politisk rösträtt befanns enhetligheten böra utsträckas att gälla jämväl dessa åldersbestämmelser, vilka härvid jämkades till fyllda 23 år för båda fallen. Då det likvisst gjordes gällande, att denna ålder vore alltför låg för att vid tillämpning av principen om allmän rösträtt böra stadgas i fråga om val av de korporationer, som utsåge ledamöter i första kammaren, tillmötesgick man i viss mån denna uppfattning genom införandet av bestämmelsen, att valrätt och valbarhet till dessa korporationer skulle inträda först vid fyllda 27 år. En följd härav blev dock, att i de större städer, som icke deltog i landsting, ut-

övädet av valrätt till första kammaren frantogs stadsfullmäktige för att i stället överlämnas till särskilda utsedda elektor.

Utskottet håller före, att frågan om åldersgränsen vid politisk och kommunal rösträtt väsentligen är en lämplighetsfråga. Med hänsyn till den mognad och erfarenhet, som tarvas för aktivt deltagande i det offentliga livet, kan utskottet dock icke tillstyrka ett sänkande av rösträttsåldern på sätt i motionerna föreslagits till fyllda 20 år, alltså t. o. m. under myndighetsåldern.

Vad bestämmelserna om den högre åldern för valrätt vid val av landstingsmän och särskilda elektor för utseende av förstakammarledamöter beträffar, kunde dessa vid sin tillkomst möjligen rättfärdigas med hänsyn till de ovissa politiska verkningarna av den allmänna och lika rösträtten. Den nu vunna erfarenheten har emellertid knappast bekräftat de skäl, som legat till grund för dessa föreskrifter. Snarare synes erfarenheten giva vid handen, att årsklasserna närmast under 27 år fördela sig på de olika politiska riktningarna i ungefär samma proportion som de äldre årsklasserna inom väljarkåren. Den högre rösträttsåldern för urväljarna till första kammaren torde därför föga motsvara sitt syfte att tjäna såsom en konservativ garanti och att bidraga till artskillnad mellan riksdagens första och andra kammare. Denna skillnad vinnes väsentligen genom stadganden om längre mandattid för första än för andra kammarens ledamöter, första kammarens successiva förnyelse, den högre valbarhetsåldern till första kammaren samt framför allt genom föreskriften om medelbara val, varigenom en särskilt kvalificerad väljarkår skapas till denna kammare. Sistnämnda förhållande innebär en vida bättre garanti för en artskillnad mellan kamrarna än en ur andra synpunkter olämplig högre valrättsålder för urväljarna.

Härtill kommer att den förhöjda valrättsåldern för urväljarna till första kammaren, med hänsyn till att landstingsvalen förrättas endast vart fjärde år, i realiteten innebär, att valrätten i genomsnitt faktiskt först kan komma till utövning vid omkring 30 år. En så hög rösträttsålder för urväljarna till första kammaren kan icke anses erforderlig. Vid den genomsnittsålder på omkring 26 år som gäller vid valen till andra kammaren ävensom till de kommunala primärförsamlingarna torde den nutida ungdomen med hänsyn bland annat till de ökade svårigheter av varjehanda slag, den efter världskriget haft att kämpa med, i det stora flertalet fall hava uppnått den grad av politisk mognad, som kan göra den skickad att utöva rösträtt.

Genom borttagandet av den särskilda och förhöjda valrättsåldern vid val av landstingsmän upphäves också den inkonsekvens, som ligger däri, att en person äger deltaga i val av andrakammarledamöter vid en lägre ålder än i val av landstingsmän, ehuru riksdagen dock fullföljer mera betydelsefulla samt mera omfattande och skiftande uppgifter än landstingen. En enhetlig kommunal valrättsålder medger även ett fullständigt återförande av förstakammarvalen till kommunallivets grund och därmed avskaffandet av den vid författningsreformen åren 1918—1921 införda särskilda elektorsinstitutionen för de städers del, som icke deltaga i landsting. Härigenom försvinna även

de särskilda elektorsvalen, varigenom vinnes en även eljest önskvärd minskning av valförrättningarnas antal. I och för tillgodoseendet av den proportionella rättvisan vid mandatfördelningen böra valen av förstakammarledamöter ske på så sätt, att stadsfullmäktige i de städer, som icke deltaga i landsting, med undantag för Stockholm och Göteborg, inom sig utse särskilda elektorerna att tillsammans med landstinget för det landstingsområde, vari staden förut ingått, förrätta valet av förstakammarledamöter.

I samband med upphävandet av stadgandet om den särskilda och högre valrättsåldern vid val av landstingsmän torde även bestämmelsen om den högre åldern för valbarhet till landstingsman än till kommunala förtroendeuppdrag i övrigt böra borttagas, så att en enhetlig kommunal valbarhetsålder på fyllda 25 år blir gällande. En motsvarande jämkning av åldern för valbarhet till ledamot av riksdagens andra kammare bör i samband härmed lämpligen ägarum, något som innebär en höjning av denna ålder med omkring ett år.

Den närmare utredningen i ämnet ävensom utarbetandet av erforderlig lagtext för de berörda författningsändringarna torde böra verkställas genom Kungl. Maj:ts försorg.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta företaga utredning samt före nu löpande fyraårsperiods utgång för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i grundlag, kommunallag och övriga författningar, att åldern för deltagande i val av landstingsmän sänkes till överensstämmelse med den för kommunala val i övrigt ävensom för val av ledamöter till riksdagens andra kammare nu gällande rösträttsåldern, att i samband härmed den nuvarande elektorsinstitutionen för val av förstakammarledamöter för de städers del, som icke deltaga i landsting, afskaffas, samt att den för kommunal- och stadsfullmäktigeval gällande valbarhetsåldern på fyllda 25 år utsträcker att jämväl gälla för landstingsval och val till riksdagens andra kammare;

2) att motionerna I: 5 och 6 måtte anses besvarade genom vad utskottet ovan under 1) hemställt.

Stockholm den 16 mars 1933.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: Herrar *Hallén, Strömberg, Oscar G. Karlsson, greve Spens, Hellberg, Sandegård, Sundberg, Björkman, Källman, P. Sandström*, A. Pettersson, Borg, Andersson* i Igelboda, *Gustafson* i Kasenberg*, *Fast*, Voug*, Lindmark*, Petersson* i Broaryd, *Lundén* och *Lundquist* i Rotebro.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

1) av herrar greve *Spens, Sundberg, Björkman, P. Sandström, Gustafson* i Kasenberg, *Lindmark, Lundén* och *Lundquist* i Rotebro.

Konstitutionsutskottet har under framhållande av den mognad, som tarvas för aktivt deltagande i det offentliga livet, avstyrkt det i motionerna framförda förslaget om en generell sänkning av rösträttsåldern. Däremot har utskottet i anledning av motionärens förslag hemställt om utredning och förslag, åsyftande främst en sänkning av den nu för valrätt till landstingsmän och särskilda förstakammarelektorer gällande högre valrättsåldern på fyllda 27 år till den för politiska och kommunala val i övrigt gällande åldern på endast fyllda 23 år.

Bestämmelserna om förhöjd valrättsålder vid val till de korporationer, som utse ledamöter i riksdagens första kammare, tillkommo såsom ett led i författningsreformen år 1918—1921. Den uppgörelse, som då träffades i ämnet, bör icke ryggas utan att särskilt starka skäl härför förebringas.

De genom denna kompromiss givna bestämmelserna, bland annat om högre valrättsålder vid nyssnämnda val, hava till ändamål att bidraga till upprätthållandet av en viss karaktärsskillnad mellan kamrarna. Detta syftemål hava de även visat sig fylla. En sänkning av den för valrätt till de korporationer, som skola utse första kammarens ledamöter, stadgade högre åldern skulle därför innebära ett sönderbrytande till en del av den nuvarande förstakammarorganisationens system. Frågan om en enhetlig rösträttsålder bör med hänsyn härtill icke upptagas till närmare prövning annat än i samband med en behandling av spörsmålet om grunderna för första kammarens bildande överhuvud taget och någon anledning att nu åter upptaga detta spörsmål, anse vi icke föreligga.

Detsamma gäller även den av utskottet förordade sänkningen av åldern för valbarhet till landstingsman från nuvarande 27 till 25 år och upphävandet av elektorsinstitutionen.

I avseende å valrättsåldern kan erinras, att åldern som skiljemärke mellan urvaljarna till första och andra kammaren helt faller inom det demokratiska tvåkammar-systemets ram. Åldersstrecket hänför sig icke till ekonomiska förhållanden och verkar icke till danandet av en social åtskillnad mellan kamrarna.

På grund av vad sålunda anförts hemställas,

1) att riksdagen måtte avslå konstitutionsutskottets hemställan under punkten 1) i dess utlåtande nr 13;

2) att motionerna I:5 och 6 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2) av herrar *A. Pettersson* och *Petersson* i Broaryd, som anfört:

Enligt vår mening ligger huvudvikten i denna fråga därpå, att med rösträtt och valbarhet förbindes villkor om fullgjorda medborgerliga skyldigheter. Då de riktlinjer, som skulle ha varit nödiga för en dylik utredning, icke kunnat diskuteras i frågans nuvarande läge, ha vi, som sålunda icke kunnat biträda utskottets förslag, ansett att utskottet icke bort begagna sin initiativrätt och hemställa,

att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.
